

ZPĚV PRVNÍ

Ve věku pětatřiceti let, v noci, Dante zabloudí v temném lese. Za úsvitu se pokouší z něho vyjít, zamíří k vrchu ozářenému sluncem, ale tři šelmy (pardál – smyslnost, lev – pýcha a vlčice – lakota) mu brání v cestě. Málem se zřítíl do propasti, jak před nimi ustupoval. A tu se mu zjeví Vergiliův stín a nabízí mu jako jediné východisko sestup do pekel a cestu očistcem k ráji. Peklem a očistcem povede jej Vergilius, na prahu ráje bude na něho čekat Beatrice.

- V čase, kdy život je vpolou své pouti,
jsem zabloudil, kolem byl hustý les,
já z pravé cesty zabředl v houšť proutí. **3**
- Ach, těžko se to říká ještě dnes,
neschůdný, hustý hvozd divoce trčí,
jen vzpomenu a obchází mě děs! **6**
- Trpko je v něm, že smrt jen už je trpčí.
Ale i za dobro vděčím těm tmám,
a o tom psát chci, ostatní ať mlčí. **9**
- Jak octl jsem se v lese, nevím sám,
šel jsem jak v snách, jen nejasně jsem tušil,
že mimo pravou cestu klopýtám. **12**
- Když jsem však přišel pod návrší
uzavírající to údolí,
jež úzkostí mi rozmrazilo duši, **15**
- tu vzhlédl jsem a spatřil vrcholy,
jež oběžnice oblévala jasem,
za nímž jít přímo může kdokoli. **18**
- Polevil trochu strach, běžící s třasem
jezerem mého srdce v úzkostech
po celou noc, již tady probloumal jsem. **21**

A jako ten, kdo popadaje dech vyvázne z moře a ohromen civí na hrozné vody, v kterých hledal břeh,	24
tak ještě v běhu můj duch úzkostlivý se podíval na průsmyk pod horou, jímž nepronikl dosud nikdo živý.	27
Po chvíli jsem se vydal nahoru tím pustým svahem, trochu odpočatý, hledaje nohou pevnou oporu.	30
A na tom srázu, hned u jeho paty, hle, vstane pardál, vlní se jak had, vláčný a mrštný, celý kropenatý,	33
podívám se a on zůstane stát, a dokonce mi v další cestě brání, že málem už chci zpátky utíkat.	36
A to se stalo právě za svítání, stoupalo slunce uprostřed svých hvězd, jak v den, kdy boží láska kolotání	39
do krásných věcí rozhodla se vnést. Zdolám tu šelmu, víra ve mně hlesla, v tom rozbřesku jsem viděl dobrou zvěst,	42
a bylo jaro, byla sladká vesna. A přesto jsem se zhrozil ještě víc, když lev se zjevil, šelma stejně děsná.	45
A zdálo se, že přichází mi vstříc zuřivý hladem, vlála nad ním hříva, sám vzduch se nad ním chvěl jak plamen svíc.	48
A vlčice, hle, taky je tu, chtivá a všeho lačná, přitom vychrtlá, a co sklíčila lidí odjakživa,	51
hrůza vidět to dovršení zla, cítíl jsem, jak má naděje se hroutí, víra, že dojdu na vrch, opadla.	54

Byl jsem jak ten, kdo touží zbohatnouti, a ocitne se v čase samých ztrát a s pláčem v nitru nad nimi se rmoutí.	57
Ta šelma na mne začla dotírat a srážela mne zpátky, dolů, k zemi, kde zmlká slunce, byl to dlouhý pád.	60
Když jsem však padal, tu on zjevil se mi, ve chvíli, kdy jsem klesal do hlubin, a byl po dlouhém mlčení jak němý.	63
V té pustině, kde roste jenom blín, jsem křikl na něho: „Měj slitování, ať kdokoli jsi, člověk nebo stín!“	66
„Člověk jsem byl,“ vydechl, — „Mantovani byli mí rodiče, z lombardských niv. Narodil jsem se k sklonku panování	69
Julia Caesara, on umřel dřív, než poznal mne, a v Římě za Augusta v čase falešných bohů jsem byl živ.	72
A byl jsem básník, uchvátil má ústa ten, co se vrátil z Tróje, Aeneas, když lehla hrdá popelem a zpustla.	75
Proč se však vracíš? Chceš se trápit zas? Nádherná hora nezdá se ti schůdná? Zdroj radosti a příčina všech krás?!	78
„Jsi Vergilius, pramenitá studna, z níž rozlévá se řeka v jazyku?“ odpověděl jsem a tvář sklonil rudna.	81
„Ty naše světlo a cti básníků, kéž jsem tě, lásko, četl dost a bystře a hodně vyčet ze tvých veršů.“	84
Ty jsi můj autor, tobě říkám: Mistře, jen od tebe jsem přejal krásný styl a za své pocty vděčím jen tvé jiskře.	87

Kvůli té šelmě jsem se odvrátil, pomoz mi od ní, ty jsi tolik věděl, ztiš tlukot tepen a chvění mých žil.“	90
„Musíš jít jinou cestou,“ odpověděl, když viděl, že mám oči plné slz, „chceš-li se dostat přes ten pustý předěl,	93
ta šelma, nad níž v tobě křičel hnus, nedá člověku po své cestě projít, uštve ho k smrti ve štvanicí hrůz.	96
Ta umí krutost s ničemností spojit, jen větší hlad v ní vzbouzí každý hlt, jen věčně lačnět, jen se neukojit.	99
Páří se s kdekým, a než přijde Chrt, zobjímá nejednoho živočicha, až Chrt jí zchystá bolestivou smrt,	102
není živ z peněz a ze statků břicha, ctnost, láska, moudrost Chrta živila, je zrozen v šatech, jež nenesí pýcha.	105
On Itálii zbaví všeho zla, umřeli pro ni po krvavém křestu Eurial, Turnus, Nissus, Camilla.	108
On požene ji pak od města k městu a uvrhne ji zpátky do pekel, odkud jí závist ukázala cestu.	111
Radím ti dobře, se mnou abys šel tím věčným místem, kde padají slzy, já povedu tě peklem našich těl	114
a uslyšíš tam skřehotání hrůzy a věkovité duchy strachem řvát, ať přijde druhá smrt, a přijde brzy.	117
A leckdo bude v plamenech i rád, a klidně bude hořet pevně věře, že jednou přijde k těm blaženým, snad.	120

K těm jiná duše otevře ti dveře, hodnějí toho, než jakou já mám, nechám tě s ní, až dojdem k její sféře,	123
ten císař, který z nebe vládne nám, mně vstup do svého města nedovolí, já jako pohan nikdy nesmím tam.	126
Kraluje všude, ať staneš kdekoli, nahore má však město a v něm trůn, ach, jak je šťasten, koho on si zvolí!“	129
A já: „Básníku, bodá to jak trn, pro toho Boha, který cizí byl ti, pomoz mi prchnout ještě větším zlům	132
a veď mne třeba po samém dnu bytí k bráně svatého Petra za poznáním, i k těm, kdo navždy v úzkostech se řítí.“	135
Tu vykročil a já se vydal za ním.	

ZPĚV DRUHÝ

Dante se obává, že není hoden takové cesty a že na ni nemá dost sil. Vergilius mu sděluje, že jej posílá Beatrice. Dante se vzchopí a oba básníci vykoučijí k peklu.

Den odcházel, z pozemských živočichů únavu snímal potměnlý vzduch, jen já se chystal nést v nastalém tichu	3
břemeno cest i soucitu, ví Bůh, v té drásavé a zmáhající chůzi: všecko to vydá neomylný duch.	6
Nadání, pomoz, pomozte mi, Múzy, mysli, jež psalas všecko viděné, jsi-li dost jemná, ukáže se brzy.	9
Řekl jsem: „Básníku, jenž vedeš mne, zvaž, mám-li dost sil a dost pevné mysli, než na tu velkou cestu vyjdeme.	12
Silviův otec – hle, co poradils mi, odešel, říkáš, do nesmrtelna v smrtelném těle a se všemi smysly.	15
Když ho tak poutil sám nepřítel zla, mířil z té chvíle mnohem dál a výše: Co z něho vzejde, kdo je a být má?	18
Kdo se tak zeptá, všecko přijme tiše, už tehdy byl povolán Aeneas: jsi otcem Říma a pozdější říše,	21

sídla nástupce Petra ve svůj čas, svatá jsou místa, po kterých teď šlapeš, tak zněla volba, byl to boží hlas.	24
Tou cestou dolů poznal, jak ty chápeš, v čem spočívá hluboká příčina, že zvítězí a pak přijde i papež.	27
Pak nádoba vyvolení tam šla a plna víry vrátila se domů, protože tady spása začíná.	30
Proč já však mám jít? Kdo přivilil k tomu? Aeneas nejsem, Pavel teprv ne, sám sobě hoden nezdám se, a komu?	33
Dostávám strach, že je to šílené vydat se tam, a ty to musíš chápat, i když to asi říkám zmateně.“	36
A jako ten, jež zviklá nový nápad a náhle nechce, co před chvílí chtěl, a začne zas jak na začátku tápat,	39
já na tom temném svahu znejistěl, zaváhal jsem, zdali jsem nebyl zbrklý, čím víc jsem o tom nyní přemýšlel.	42
„Chápu-li,“ řekl, když moje rty zmlkly, ten stín velkorysého Vergila, „do zbabělosti se tvá duše kuklí,	45
co ta zahнала lidí od díla, co zvířat od ní bylo krutě bito, a přitom se jen zdáním splášila.	48
A víš, proč přicházím, nu, povím ti to, bylo by zbytečné, aby ses bál, dost o tobě vím a je mi tě líto.	51
Z řad těch, kdo žijí čekáním, jak dál, mě zavolala – co ta měla za líc – tak krásná žena, ach, že jsem si přál	54

sloužit jen jí, nezapomenu na nic, andělským hlasem řekla mi pár vět, oči jí žhnuly jak dvojice stálic:	57
„Mantovská duše, slavná po sta let, o které věčně jdou ty dobré zvěsti a půjdou dál, co světem bude svět,	60
můj přítel, slyšíš, ne však přítel štěstí, sám doklopýtal až na pustý sráz a chce se vrátit, je na hrozném scestí,	63
mám strach, že jsem se nevzchopila včas, když na nebesích o něm zaslechla jsem, jakým hrůzám je vydán na pospas.	66
Jdi, zachraň ho, zadrž ho krásným hlasem, dělej, co můžeš, abych měla klid, jednej či mluv, ať nezahyne. Já jsem –	69
Beatrice, z míst, kam zas toužím jít, přicházím k tobě jako k básníkovi, to přiměla mne láska promluvit.	72
A slibuji ti, že se to Pán doví, budu tě před ním chválit velice.‘ A já jí na to odpověděl slovy:	75
„Ó ženo, ty jsi pravá světice, tebou ční lidstvo nad vše bytující pod naším malým nebem Měsíce,	78
je radost splnit příkaz pro světici, splním jej pozdě, byť jej splním hned, žádáš-li něco, slůvko stačí říci.	81
Jak to však, že tě neděsí náš svět a sestupuješ klidně v tahle místa ze širých dálek, kam tak toužíš zpět?‘	84
„Povím ti, chceš-li, proč jsem si tak jistá i tady pod vašimi nebesy,‘ řekla, „nu zkrátka, protože jsem čistá.	87

Ublížit, to je strach, ať jsi, kde jsi, člověk se má bát jen takových činů, co sklíčí druhé, jiné neděsí.	90
Jsem taková, že díky Hospodinu se vaše bída mne nemůže tknout, ve vašem ohni taky nezahynu.	93
A pak znám tu, jež zmírní tvrdý soud nad pobloudilým, než by se ho zřekla, a proto máš tu cestu podniknout.	96
Ta zavolala Lucii a řekla: ,Tvůj věrný tě má zapotřebí, hle, starej se o něj na hranicích pekla.‘	99
Přiběhla ke mně, to je Lucie, jak vidí krutost, hned se do ní vloží, s Ráchel jsem byla, ta tam taky je.	102
,Beatrice,‘ řekla mi, ,chválo boží, pomáhej tomu, kdo tě měl tak rád, že vyšel z davu. Kam teď hlavu složí?	105
Ty neslyšíš, jak začal naříkat? Nevidíš smrt, tu záplavu, co šplíchá, že nic je před ní moře častokrát?	108
Na světě nikdo na zisk nepospíchá a neprchá tam, kde ho čeká trest, jak já jsem přišla z blaženého ticha,	111
jen zaslechla jsem tuhle hroznou zvěst, já důvěřuji tvé poctivé řeči, říkat i slyšet ji je velká čest.‘	114
Takhle to řekla, oči čím dál větší a zvlhlé slzou steklou na řasy mi přišly jak dva světlí poháněči.	117
Spěchal jsem k tobě, tak, jak přála si, a zbavil jsem tě té dotěrné šelmy, která ti cestu na vrch tarasí.	120

- Nu a co je? proč jsi tu? zdáš se velmi
 plachý a srdce hrozně bije ti,
 vzhop se, tvůj strach je nepochopitelný, **123**
- kdo v dvorcích nebe vzbudil dojetí
 tří požehnaných žen jak ty? ach, jdi mi,
 a já svým slovem jdu ti v ústrety.“ **126**
- Květy se choulí v dechu noční zimy,
 a když jde slunce do polehlých trav,
 zotvírané se na svém stonku vzpřímí, **129**
- a já se také vzhopil znovu zdráv,
 rozhořel se mi v srdci dobrý zápal
 a řekl jsem už zcela bez obav: **132**
- „Je soucitná, vstříc vyšla, když jsem tápal!
 A ty jsi také ke mně laskavý,
 tys její slova hned a dobře chápal! **135**
- Po tom, cos řekl, i mé obavy
 z cesty, nad níž jsem trnul, pominuly,
 mám zas už chuť jít do té dálavy. **138**
- Jdi, máme oba jednu a touž vůli:
 jsi pán, ty vedeš, jsi můj učitel.“
- To řekl jsem a nato jsme se hnuli, **141**
 já hroznou, strmou cestou za ním šel.